

PATRIMONIUL CULTURAL REINTERPRETAT ÎN CONTEXTUL SOCIETĂȚII MODERNE PRIN ARTELE VIZUALE²

CULTURAL HERITAGE REINTERPRETED IN THE CONTEXT OF MODERN SOCIETY THROUGH VISUAL ARTS

IRINA EȚCO³

doctorandă, asistentă universitară,
Universitatea Pedagogică de Stat Ion Creangă din Chișinău

<https://orcid.org/0009-0008-7634-3567>

CZU 374.035:7

316.61

DOI <https://doi.org/10.55383/amtap.2026.1.32>

Prezenta cercetare investighează potențialul artelor plastice desfășurate în cadrul activităților extrașcolare de a valorifica patrimoniul cultural, transformându-l dintr-o moștenire pasivă într-o resursă activă de cunoaștere și consolidare identitară. Studiul pleacă de la premisa că digitalizarea și globalizarea redefinesc raportul elevilor cu tradiția, generând riscul de a percepe patrimoniul ca pe o arhivă inertă. Activitățile artistico-plastice extrașcolare oferă cadrul optim pentru depășirea acestei limitări prin flexibilitate metodologică și învățare experimentală. Intervenția artistică stimulează dezvoltarea competențelor creative și cognitive ale elevilor prin starea de flux. De asemenea, învățarea kinestezică, mediată de contactul cu tehnicile tradiționale, ancorează cunoașterea în memoria corporală, în timp ce reinterpretarea motivelor culturale stimulează gândirea divergentă, capacitatea de sinteză și reflecția critică.

Cuvinte-cheie: *patrimoniul cultural, arte plastice extrașcolare, consolidare identitară, învățare experimentală*

The present research investigates the potential of fine arts within extracurricular activities to capitalize on cultural heritage, transforming it from a passive legacy into an active resource for knowledge and identity consolidation. The study starts from the premise that digitalization and globalization redefine students' relationship with tradition, creating the risk of perceiving heritage as an inert archive. Extracurricular artistic-plastic activities provide the optimal framework for overcoming this limitation through methodological flexibility and experiential learning. Artistic intervention stimulates the development of students' creative and cognitive skills through the state of flow. Furthermore, kinesthetic learning, mediated by contact with traditional techniques, anchors heritage knowledge within bodily memory, while the reinterpretation of cultural motifs stimulates divergent thinking, synthesis capacity, and critical reflection.

Keywords: *cultural heritage, extracurricular visual arts, identity consolidation, experiential learning*

Introducere

În universul axiologic al societății contemporane, raportul dintre modernitate și tradiție nu mai poate fi înțeles ca o succesiune liniară sau ca o opoziție binară, ci ca o negociere complexă și permanentă a sensului. În acest peisaj cultural fluid, marcat de o expansiune fără precedent a tehnologiilor digitale. Fenomenul globalizării și de o restructurare profundă a modului în care tinerii își definesc apartenența, problema conservării și mai ales a transmiterii identității colective devine de o actualitate critică. Punctul nodal al acestei dinamici îl reprezintă patrimoniul cultural. Departe de a fi doar o sumă de artefacte sau de practici muzeificate, patrimoniul constituie însăși matricea simbolică a unei comunități, un depozitar viu al memoriei sociale care are capacitatea de a media legătura dintre trecut, prezent și viitor. Realitatea educațională și socială din ultimele decenii evidențiază o ruptură din ce

² Articolul este realizat în cadrul proiectului științific *Valorificarea meșteșugurilor populare în contextul inovației moderne și a educației pentru dezvoltare durabilă* cu cifrul 25.80012.0807.23TC

³ E-mail: etco.irina@upsc.md

în ce mai pronunțată între tânăra generație și această moștenire. Confrunțați cu un flux masiv și fragmentat de informații virtuale, elevii tind să perceapă patrimoniul cultural nu ca pe o resursă identitară activă, ci ca pe o arhivă inertă. Un ansamblu de relicve de contextualizate, lipsite de relevanță în raport cu experiențele lor de viață imediate. Această tendință de încremenire a tradiției în formule rigide este adesea accentuată de limitările învățământului formal, unde constrângerile de timp, rigoarea programelor școlare și centrarea pe evaluări standardizate lasă un spațiu restrâns pentru experiment, trăire afectivă și interpretare personală.

Prezenta cercetare își propune să investigheze și să fundamenteze potențialul pedagogic și formativ al artelor plastice, desfășurate în cadrul specific al activităților extrașcolare, ca vectori de valorificare profundă a patrimoniului cultural. Premisa fundamentală de la care pornește studiul este aceea că intervenția artistică de tip plastic deține capacitatea unică de a converti o moștenire pasivă într-o resursă dinamică de cunoaștere și autoafirmare identitară. Prin flexibilitatea lor metodologică și prin deschiderea către proiecte de lungă durată, activitățile extrașcolare oferă un mediu atractiv de învățare, eliberat de presiunea notării mecanice, permițând elevilor să treacă din rolul de simpli spectatori sau receptori pasivi în cel de creatori activi de cultură. Simpla argumentare a importanței educației estetice; ea urmărește formularea unui model pedagogic integrat, capabil să catalizeze simultan dimensiunea cognitivă, afectivă și motrică a procesului de învățare. Prin analiza mecanismelor psihopedagogice esențiale, precum starea de flux artistic care stimulează gândirea divergentă și învățarea practică mediată de contactul direct cu materialele și tehnicile tradiționale, cercetarea de față își propune să ofere cadrelor didactice repere și strategii concrete pentru o educație patrimonială vie, participativă și sustenabilă.

Modelul pedagogic al valorificării profunde a patrimoniului cultural prin activități artistico-plastice extrașcolare

Patrimoniul cultural, în dimensiunile sale materiale, imateriale și naturale, reprezintă matricea simbolică a identității colective și un depozitar fundamental al memoriei sociale. În esență, el constituie o arhitectură complexă de semnificații, valori și practici care mediază relația dintre trecut și prezent, oferind societății repere de continuitate, sens și apartenență. Cu toate acestea, valoarea intrinsecă a patrimoniului nu este suficientă pentru a-i garanta sustenabilitatea socială într-un context marcat de transformări accelerate. Mediul contemporan, dominat de digitalizare, globalizare și fluiditate identitară, redefinesc permanent raportul individului cu tradiția și cu formele culturale moștenite. În absența unor mecanisme dinamice de resemantizare, patrimoniul riscă să fie perceput ca o arhivă inertă, ruptă de experiența vie a generațiilor tinere și, în consecință, să devină irelevant din punct de vedere social și educațional [1]. Artele vizuale capătă o funcție esențială în procesul de reactivare a sensurilor patrimoniale. Ele nu operează doar ca mijloace de expresie estetică, ci ca instrumente cognitive și formative capabile să transforme patrimoniul dintr-o moștenire pasivă într-o resursă activă de învățare, reflecție și construcție identitară. Prin natura lor interdisciplinară, artele vizuale favorizează procesele de reinterpretare, recontextualizare și re-semantizare, oferind un cadru de explorare în care simbolurile trecutului pot fi reactualizate și traduse în limbajul sensibilității contemporane. În acest sens, ele acționează ca veritabile medii de mediere culturală, restabilind legătura dintre patrimoniu și experiența individuală, între memoria colectivă și imaginarul creativ.

Problematica centrală a prezentei cercetări se concentrează asupra modului în care intervenția artistică, în special în mediul extrașcolar, poate genera o relație identitară autentică cu patrimoniul cultural, depășind limitările cadrului formal, adesea constrâns de programe, timp și evaluări standardizate. Scopul fundamental al studiului este evaluarea potențialului artelor plastice de a acționa ca vectori de valorificare profundă a patrimoniului cultural, în direcția consolidării competențelor creative, reflexive și afective ale elevilor. În acest context, cercetarea urmărește formularea și argumentarea unui model pedagogic optim care să integreze dimensiunea estetică, cognitivă și identitară a

procesului de învățare artistică. Ipoteza de lucru afirmă că flexibilitatea metodologică și durata extinsă a activităților artistico-plactice din mediul extrașcolar determină o dezvoltare superioară a competenței de interpretare creativă și o conexiune afectivă mai profundă cu patrimoniul cultural, comparativ cu abordările formale. Această ipoteză este fundamentată pe ideea că mediul extrașcolar permite o învățare imersivă, bazată pe explorare liberă, reflecție și trăire personală, care transformă cunoașterea teoretică într-o experiență identitară activă. În acest proces, mecanismul de catalizare are o natură dublă: pe de o parte, starea de flux artistic favorizează gândirea divergentă și capacitatea de sinteză, stimulând creativitatea și procesele de abstractizare; pe de altă parte, învățarea practică – mediată prin contactul direct cu materialele, gesturile și tehnicile tradiționale – ancorează cunoașterea în memoria corporală, generând o autoafirmare identitară prin experiență. Învățământul extrașcolar se distinge printr-un cadru pedagogic particular, caracterizat de libertate metodologică, aprofundare temporală și absența constrângerilor evaluative rigide. În acest spațiu educațional, procesul artistic devine un act de cunoaștere integrală, în care dimensiunea cognitivă, afectivă și motrică se întrepătrund. Artele vizuale se transformă astfel într-un mediu de reflecție critică și de exprimare liberă, capabil să înlocuiască logica acumulativă a conținuturilor cu o logică experiențială, participativă și transformatoare. Prin activități centrate pe proiecte de durată, elevii sunt implicați într-un parcurs complet al creației – de la documentare și experimentare până la sinteză și reflecție – proces care le permite să atingă starea de flux și să interiorizeze cunoașterea patrimonială într-o manieră personală și autentică [1 p. 48]. Activitățile artistice extrașcolare contribuie la dezvoltarea capacității de interpretare simbolică și semiotică a elementelor vizuale ale patrimoniului. Elevii învață să decodifice structurile estetice, să identifice relațiile dintre formă, conținut și context, și să resemantizeze motivele culturale în propriul limbaj plastic. Această transpunere creativă nu implică simpla reproducere, ci o procesare critică și o interiorizare a sensului, prin care elevii dobândesc instrumente conceptuale de analiză și reflecție. Din perspectivă afectivă, implicarea în actul artistic generează o legătură emoțională autentică cu patrimoniul, bazată pe empatie, curiozitate și valorizare personală. Elevii ajung să perceapă patrimoniul nu ca pe un set de relicve, ci ca pe o resursă vie, care le aparține și pe care o pot transforma, actualiza și integra în propria narațiune identitară. În plan metodologic, activitățile de lungă durată, desfășurate într-un ritm natural și reflexiv, conduc la dezvoltarea fluenței tehnice, la rafinarea răbdării, la consolidarea gândirii divergente și la cultivarea competențelor de colaborare și comunicare culturală [2 pp. 32-50]. Modelul pedagogic al valorificării profunde, propune o schimbare de paradigmă în modul de abordare a educației patrimoniale. El se bazează pe integrarea procesului de creație artistică ca instrument central de mediere între cunoaștere și identitate. În locul sarcinilor fragmentare și punctuale, modelul promovează proiecte de durată care implică elevii în toate etapele procesului artistic, asigurând o învățare experiențială și reflexivă. De asemenea, propune reinterpretarea trans-medială a motivelor patrimoniale, de la forme tradiționale la expresii vizuale contemporane – pentru a stimula gândirea critică și creativitatea. Totodată, modelul încurajează utilizarea tehnicilor și materialelor tradiționale (lut, pigmenți, fibre naturale) ca mijloc de stimulare a învățării corporale și de reconectare empatică cu gesturile meșteșugărești, oferind elevilor ocazia de a experimenta patrimoniul nu doar intelectual, ci și senzorial și afectiv. Activitățile artistice extrașcolare se transformă într-un spațiu educațional de profunzime, în care procesul creativ devine o formă de cunoaștere integratoare. Ele nu doar facilitează înțelegerea patrimoniului, ci îl reactivează, îl reinterpretează și îl transmit mai departe sub forme adaptate sensibilității contemporane. În acest fel, elevii devin nu doar receptori ai tradiției, ci creatori activi de cultură, capabili să participe conștient la procesul de regenerare a identității colective. Valorificarea profundă a patrimoniului prin artele plastice asigură, astfel, nu doar o continuitate simbolică între trecut și prezent, ci și o sustenabilitate culturală autentică, bazată pe participare, creativitate și reflecție critică. Implementarea valorificării profunde a patrimoniului cultural presupune definirea unor repere didactice clare, orientate spre dezvoltarea integrată a competențelor cognitive, afective și practice ale elevilor. În primul rând, este esențială planificarea unor proiecte de durată care să permită

parcursul etapelor complete ale procesului creativ: documentare asupra patrimoniului vizat, experimentare cu tehnici diverse și realizarea unei sinteze estetice proprii. Această abordare temporală extinsă oferă elevilor cadrul necesar pentru a atinge starea de flux artistic, în care concentrarea, creativitatea și implicarea afectivă se intensifică, iar experiența de învățare devine integratoare și memorabilă [3 pp. 144-150]. Un alt reper didactic important constă în utilizarea activă a tehnicilor și materialelor tradiționale, cum ar fi modelajul în lut, pigmentarea naturală sau desenul cu instrumente clasice, care facilitează învățarea practică și stimulează conexiunea empatică cu gesturile și meșteșugurile artiștilor din trecut. Prin integrarea acestor practici, elevii experimentează patrimoniul nu doar ca obiect de studiu, ci ca entitate vie, simțind și internalizând procesul creativ ca pe o experiență corporală și afectivă. În paralel, introducerea reinterpretării trans-mediale a motivelor patrimoniale – de la tapiserii și icoane la grafică digitală sau instalații contemporane – sprijină dezvoltarea gândirii critice și a competențelor de abstractizare, încurajând elevii să stabilească legături între trecut și prezent, între tradiție și inovație [4 p. 28]. Pentru a consolida dimensiunea afectivă și identitară a experienței, cadrele didactice pot încuraja elevii să creeze narațiuni vizuale personale inspirate de patrimoniul studiat, prin care să exprime propria interpretare și emoție. Astfel, patrimoniul devine un punct de plecare pentru explorarea identității individuale și colective, iar elevii învață să negocieze sensurile tradiționale în raport cu viziunea lor contemporană. În această logică, activitatea artistică extrașcolară se transformă într-un spațiu de dialog între istorie, cultură și exprimare personală, în care elevii devin actori activi ai procesului de valorificare culturală.

De asemenea, este recomandată stimularea colaborării și a comunicării între elevi, prin proiecte de grup sau ateliere participative, care dezvoltă abilități sociale și culturale esențiale pentru înțelegerea rolului patrimoniului în comunitate. Prin schimbul de idei, discuții critice și colaborări practice, elevii învață să interpreteze patrimoniul într-un context mai larg, să își argumenteze alegerile estetice și să valorizeze diversitatea perspectivei culturale. Această abordare transversală consolidează competențele metodologice și critice, completând procesul de învățare experiențială și contribuind la formarea unui raport conștient, responsabil și creativ față de patrimoniul cultural.

Reperle didactice propuse urmăresc crearea unui cadru educațional coerent, în care activitățile artistico-plastice extrașcolare nu se limitează la instruirea tehnică, ci integrează dimensiunea cognitivă, afectivă și identitară a învățării. Prin proiecte de durată, utilizarea tehnicilor tradiționale, reinterpretarea trans-medială și stimularea dialogului creativ, elevii sunt susținuți să transforme patrimoniul cultural într-o experiență activă, participativă și relevantă, contribuind la consolidarea identității culturale și la formarea de creatori activi de cultură. Pentru implementarea efectivă a modelului pedagogic al valorificării profunde, cadrele didactice pot concepe activități care să integreze simultan dimensiunea cognitivă, afectivă și tehnică a învățării. O strategie eficientă constă în elaborarea de proiecte tematice centrate pe un obiect sau un ansamblu patrimonial, care să fie studiat în profunzime de către elevi înainte de a fi transpus în expresii artistice proprii [5 pp. 56-60]. Procesul începe cu observarea atentă și documentarea detaliată a patrimoniului, încurajând elevii să analizeze formele, simbolurile, tehnicile și contextul istoric, dezvoltând astfel capacitatea de interpretare și gândire critică. Această etapă pregătește terenul pentru experimentarea artistică, în care elevii explorează tehnici și materiale variate, de la cele tradiționale, cum ar fi lutul, pigmenții naturali și desenul manual, până la instrumente digitale contemporane, facilitând astfel crearea unui dialog între moștenirea culturală și expresia personală.

Pe măsură ce elevii se implică în procesul creativ, este esențial ca cadrele didactice să promoveze reflecția continuă asupra alegerilor estetice și asupra modului în care acestea interpretează patrimoniul. Încurajarea formulării narațiunilor vizuale personale, care să exprime percepția și emoția elevilor față de patrimoniul studiat, stimulează consolidarea legăturii afective și dezvoltarea conștiinței identitare. Prin aceste experiențe, elevii învață să transforme informațiile teoretice în experiențe trăite, ceea ce contribuie la fixarea cunoașterii în memoria procedurală și la dezvoltarea unei înțelegeri profunde

și durabile a valorilor culturale. Integrarea activităților colaborative reprezintă un element central al strategiei didactice. Lucrul în echipă, schimbul de idei și analiza colectivă a rezultatelor stimulează competențele sociale și dialogul cultural, oferind elevilor oportunitatea de a compara perspective diferite și de a înțelege multiplele interpretări posibile ale patrimoniului. În acest cadru, fiecare proiect devine un spațiu de negociere și co-creație, în care identitatea culturală este nu doar receptată, ci și reconstruită activ, iar elevii experimentează rolul de actori și mediatori ai valorilor culturale. Pentru a maximiza efectul educațional, activitățile pot fi structurate pe parcursul mai multor sesiuni, în care fiecare etapă să fie dedicată unei dimensiuni specifice a procesului creativ: documentarea și analiza patrimoniului, experimentarea tehnică, elaborarea proiectului final și prezentarea acestuia într-un cadru reflexiv, care să includă evaluarea critică și dialogul despre experiență. Prin această structură, elevii nu doar că își dezvoltă competențele tehnice și creative, dar și capacitatea de concentrare, răbdarea, perseverența și autonomia în învățare, elemente esențiale pentru formarea unei identități culturale solide și integrate.

Strategiile didactice urmăresc crearea unui ecosistem educațional în care patrimoniul cultural nu este doar obiect de studiu, ci un mediu viu de explorare, interpretare și exprimare artistică. Prin combinarea observației atente, experimentării tehnice, reflecției personale și colaborării, elevii sunt ghidați să transforme patrimoniul într-o experiență participativă și semnificativă, capabilă să consolideze identitatea culturală și să formeze creatori activi de cultură, conștienți de rolul lor în perpetuarea și regenerarea valorilor patrimoniale. Asigurarea eficienței activităților artistico-plastice extrașcolare și pentru a consolida transferul identitar al patrimoniului cultural, cadrele didactice trebuie să adopte o serie de practici și recomandări fundamentate pe principiile valorificării profunde. În primul rând, este importantă planificarea riguroasă a proiectelor, astfel încât să fie clar definite etapele procesului creativ și să fie asigurată continuitatea acestuia pe durata mai multor sesiuni. Această structură temporală permite elevilor să se implice în mod constant și profund, să exploreze diverse tehnici și materiale și să atingă starea de flux necesară pentru integrarea cognitivă, afectivă și kinestezică a experienței patrimoniale [6 p. 98]. Cadrele didactice trebuie să încurajeze interpretarea personală și critică a patrimoniului, evitând reproducerea mecanică a motivelor culturale. Prin ghidarea elevilor spre reinterpretarea creativă și trans-medială a patrimoniului, profesorii facilitează dezvoltarea gândirii divergente, a abilităților de abstractizare și a capacității de sinteză, elemente esențiale pentru consolidarea unei relații autentice cu valorile culturale. În acest cadru, feedback-ul constructiv și discuțiile reflexive joacă un rol central, oferind elevilor oportunitatea de a analiza alegerile proprii, de a compara perspective diferite și de a integra sugestiile colegilor și ale cadrelor didactice într-o narațiune personală coerentă.

Evaluarea impactului activităților artistico-plastice extrașcolare trebuie să fie multidimensională, concentrându-se nu doar pe produsul final, ci mai ales pe procesul creativ și pe dezvoltarea competențelor cognitive, afective și tehnice. Observarea progresului în interpretarea simbolică și semiotică a elementelor patrimoniale, măsurarea implicării afective și a motivației intrinseci a elevilor, precum și evaluarea abilităților de colaborare și comunicare culturală oferă indicii relevante asupra eficienței educației extrașcolare. De asemenea, evaluarea trebuie să fie flexibilă și participativă, încurajând autoanaliza și reflecția elevilor, astfel încât aceștia să conștientizeze legătura dintre efortul propriu, procesul creativ și dezvoltarea identității culturale [7 pp. 162-167]. În plan practic, cadrele didactice pot integra în activități elemente de jurnal artistic, documentare vizuală și prezentări reflexive, care să faciliteze atât înțelegerea patrimoniului, cât și internalizarea experienței creative. Este recomandată alternarea etapelor individuale cu momente de lucru colaborativ, pentru a stimula dialogul cultural, schimbul de idei și consolidarea competențelor sociale. De asemenea, adaptarea activităților la nevoile și ritmul fiecărui elev contribuie la crearea unui mediu incluziv, motivant și stimulat, în care patrimoniul cultural devine resursă vie de explorare, expresie și învățare [8 pp. 100-105]. Prin aplicarea acestor recomandări, activitățile artistico-plastice extrașcolare pot funcționa ca un mecanism eficient de valorizare a patrimoniului cultural, transformând elevii din simpli receptori ai tradiției în creatori

activi de cultură. În acest mod, procesul educațional susține atât consolidarea identității culturale, cât și dezvoltarea competențelor creative, reflexive și sociale, asigurând o continuitate durabilă a valorilor patrimoniale în conștiința tinerelor generații și în viața comunității.

Dinamici transgeneraționale și sustenabilitatea identitară, impactul pe termen lung al modelului valorificării profunde

Implementarea modelului pedagogic al valorificării profunde în cadrul activităților artistico-plastice extrașcolare nu își epuizează efectele în momentul finalizării unui proiect tematic sau al vernisării unei expoziții cu lucrările elevilor. Dimensiunea sa cea mai valoroasă rezidă în capacitatea de a genera transformări structurale de durată în profilul cognitiv, axiologic și identitar al subiecților educaționali, asigurând astfel o sustenabilitate culturală autentică la nivelul comunității [9 p. 52]. Trecerea de la stadiul de receptor pasiv la cel de creator activ declanșează un proces de sedimentare a valorilor patrimoniale, care încetează să mai funcționeze ca informații exterioare, memorate mecanic, și devin repere interne de autoreglare culturală. continuitatea acestui proces este susținută de asimilare schemelor de acțiune și gândire specifice creatorului popular sau artistului plastic. Învățarea practică, consolidată prin contactul repetat cu materialele brute (lutul, fibrele textile, pigmentii) și dublată de efortul reflexiv de reinterpretare trans-medială, conduce la ceea ce Richard Sennett (2008) numește *conștiința meșteșugului*, o stare în care calitatea execuției tehnice și atașamentul emoțional față de obiectul muncii se contopesc. Această conexiune intimă cu actul creației generează o rezistență psihologică și axiologică în fața fenomenelor contemporane de uniformizare și disoluție identitară induse de globalizarea digitală. Elevul care a experimentat materialitatea și complexitatea simbolică a unui motiv tradițional dezvoltă un simț critic rafinat, devenind capabil să distingă între kitsch-ul cultural de consum și valoarea estetică autentică a patrimoniului [9 p. 55]. Dinamicile generate de acest model pedagogic au un profund caracter genetic. Prin crearea de narațiuni vizuale personale, elevii devin mediatori culturali în cadrul propriilor micro-comunități (familie, grup de semeni). Ei nu doar că preiau memoria colectivă, ci o resemantizează și o retransmit sub forme adaptate sensibilității epocii lor, acționând ca agenți activi ai regenerării culturale. Într-un astfel de ecosistem, patrimoniul își recapătă funcția sa primordială de utilitate simbolică: el nu mai este un obiect nostalgic al trecutului, ci o resursă strategică pentru construirea viitorului. Sustenabilitatea identitară obținută prin artele plastice extrașcolare oferă o soluție viabilă la criza de sens a societății contemporane. Modelul valorificării profunde demonstrează că educația prin artă poate converti vulnerabilitatea fluidității identitare într-o oportunitate de reînnoire culturală. Întrădăcinarea tinerilor în structurile de profunzime ale tradiției, realizată nu prin constrângere dogmatică, ci prin libertate creativă, explorare senzorială și cooperare socială, reprezintă premisa fundamentală pentru perpetuarea conștientă, responsabilă și dinamică a patrimoniului cultural în conștiința noilor generații [9].

Această întrădăcinare dinamică deschide calea către o reconfigurare a spațiului psihic al elevului, transformând memoria pe termen scurt în memorie culturală profundă și activă. Procesul nu se mai limitează la o simplă asimilare de forme, ci devine o restructurare a modului în care tinerii se raportează la alteritate și la fluxul istoric global. În acest sens, sustenabilitatea identitară nu trebuie înțeleasă ca o izolare dogmatică în tipare arhaice fixe, ci ca o capacitate dobândită de a naviga prin complexitatea lumii contemporane fără pierderea centrului cultural propriu. Modelul valorificării profunde acționează, așadar, ca un amortizor cultural împotriva alienării specifice societății digitalizate masiv. Prin intermediul creației plastice bazate pe elemente patrimoniale, elevul învață să coreleze efortul fizic, răbdarea cerută de manipularea materialelor tradiționale și abstractizarea conceptuală. Acest parcurs complet neutralizează fragmentarea atenției și superficialitatea cognitivă induse adesea de consumul rapid de media digitală. Într-un atelier extrașcolar de arte vizuale, timpul recapătă o dimensiune organică, reflexivă, permițând cristalizarea unor valori morale și estetice solide, care vor ghida deciziile viitorului adult în calitate de cetățean și consumator de cultură [10 p. 112]. Impactul pe termen lung

se manifestă prin inversarea vectorului de transmitere culturală. Dacă în mod tradițional cunoașterea se propaga exclusiv de la generațiile vârstnice către cele tinere, în contextul actual, elevul format prin acest model pedagogic devine el însuși un emițător și un revitalizator al tradiției pentru propria familie și pentru grupul de semeni. Lucrările plastice realizate, încărcate de semnificații profund asumate și resemantizate, devin pretexte de dialog inter generațional în spațiul domestic sau comunitar. Prin urmare, se creează un cerc hermeneutic virtuos: patrimoniul cultural este extras din spațiul izolat al arhivelor, este trecut prin filtrul sensibilității subiective a elevului în cadrul atelierului și se reîntoarce în comunitate sub o formă proaspătă, capabilă să reaprindă interesul colectiv pentru identitatea locală [10 p. 64]. Eficiența pe termen lung a modelului valorificării profunde constă în formarea unei conștiințe de tip participativ. Elevii nu mai privesc cultura ca pe un produs finit, livrat de instituții sau industrii creative globale, ci ca pe un proces deschis, la care au dreptul și datoria să contribuie în mod direct. Această mutare de paradigmă este esențială pentru viitorul politicilor culturale și educaționale, demonstrând că viabilitatea și conservarea patrimoniului imaterial nu depind de rigiditatea legilor de protecție, ci de măsura în care noile generații găsesc în aceste rădăcini resurse plastice și conceptuale pentru a-și exprima propria libertate și contemporaneitate [11 p. 35].

Concluzii

Artele plastice în activitățile extrașcolare transformă patrimoniul cultural dintr-o noțiune teoretică într-o experiență activă și identitară. Prin strategii metodologice structurate (documentare, experimentare, reinterpretare) și o evaluare reflexivă, elevii își dezvoltă competențele creative și critice, devenind creatori activi care asigură perpetuarea și sustenabilitatea valorilor culturale în societatea contemporană

Referințe bibliografice

1. *European schoolnet academy Educație digitală cu ajutorul patrimoniului cultural*. Bruxelles: EUN Partnership AISBL, 2023. ISBN 978-94-93271-18-0.
2. ZAMFIR, C. *Importanța activităților extrașcolare în educația copiilor*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2019. ISBN 978-606-31-0914-0.
3. PROHIN, Andrei. Nicolae Iorga și educația pentru patrimoniu. *Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică*. 2022, 1(42), pp. 147–158. ISSN 2345-1408.
4. ZAMFIR, Cătălin. *Rolul activităților extrașcolare în procesul educațional*. Iași: Editura Institutul European, 2019. ISBN 978-606-741-022-85.
5. ȚURCANU, Carolina și Nicolae BRĂGĂRENCO. *Curriculum de bază pentru domeniul Arte: Învățământul extrașcolar*. Chișinău: Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, 2018. ISBN 978-9975-56-574-5.
6. GAGIM, Ion. *Dimensiunea psihologică a muzicii*. Iași: Timpul, 2003. ISBN 973-8003-85-8.
7. MOISEI, Ludmila. Promovarea patrimoniului cultural prin educația artistică. *Didactica Pro...* 2016, nr. 5–6 (103–104). ISSN 1810-6455.
8. BRĂTESCU, Geta. *Arta în școală: concepte și practici*. Brașov: Editura ISJ B, 2008. ISBN 978-973-0-05844-4.
9. BRĂGĂRENCO, Nicolae et al. *Cadrul de referință al educației și învățământului extrașcolar*. Chișinău: Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, 2020. ISBN 978-9975-56-821-0.
10. PORUMB, Marius. *Ștefan cel Mare și Transilvania: Legături culturale și artistice moldo-transilvane în sec. XV–XVI*. Cluj-Napoca: Institutul Cultural Român, 2004. ISBN 973-86871-1-0.
11. ȚARĂLUNGĂ, Elena. *Modalități de dezvoltare a capacităților creative*. Chișinău: CEP USM, 2019. ISBN 978-9975-150-41-5.

Manuscris primit la 23. 04. 2026. Acceptat pentru publicare la 22. 05. 2026.

Acest articol este distribuit sub Licența Creative Commons Atribuire-Necomercial-Fără derivate 4.0 International.